

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Географічний факультет

Кафедра землезнавства та геоморфології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана з навчальних робіт

в 5-й _____ 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРИРОДНОТУРИСТИЧНІ АТРАКЦІЇ СВІТУ

для студентів

галузь знань	Природничі науки
спеціальність	106-«Географія»
освітній рівень	Бакалавр
освітня програма	Геоморфологія та природничий туризм
вид дисципліни	вибіркова

Навчальний рік	2019/2020
Семестр	4
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладач: **Герасименко Наталія Петрівна**, доктор географічних наук,
професор кафедри землезнавства та геоморфології, професор

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» _____ 20__ р.
(місяць, рік, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» _____ 20__ р.
(місяць, рік, дата)

КИЇВ – 2019

Розробник: *Герасименко Наталія Петрівна*, доктор географічних наук, професор кафедри землезнавства та геоморфології, професор, кафедра землезнавства та геоморфології.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри землезнавства та геоморфології

Р. Бортник проф. Бортник С.Ю.
(підпис) (орієнтовне та ініціали)

Протокол № 5 від «28» листопада 2019 р.

Схвалено науково - методичною комісією географічного факультету

Протокол від «2» листопада 2019 року № 4

Голова науково-методичної комісії

С.П. Запотоцький
(підпис)

проф. Запотоцький С.П.
(орієнтовне та ініціали)

«2» листопада 2019 року

ВСТУП

1. Мета дисципліни – сформуванати здатність вирішувати теоретичні та прикладні питання у навчанні та професійній діяльності у галузі природничого туризму через вивчення принципів та підходів до визначення атрактивності геоморфологічних пам'яток, критеріїв їхнього ранжування, типізації і класифікації у якості природничотуристичних атракцій. Вивчення основних геоморфологічних атракцій Світу та закономірностей їхнього розташування у залежності від геоморфологічної будови територій.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни (за наявності):

- 1) успішне опанування таких дисциплін як «Геологія», «Геоморфологія», «Еволюція біосфери Землі», «Основи природничого туризму»;
- 2) знання формальних принципів типізації та класифікації природних об'єктів;
- 3) знання геологічної та геоморфологічної карт Світу.

3. Анотація навчальної дисципліни.

У курсі передбачено дві частини, перша із яких присвячена власне проблемам визначення поняття геоморфологічної пам'ятки, типізації і класифікації геоморфологічних пам'яток, критеріям визначення їхньої цінності як природничотуристичних атракцій. Розглядаються підходи до визначення пам'ятки як кандидата до внесення у базу Геоморфологічної Спадщини ЮНЕСКО. Вивчаються найбільш визначні природничотуристичні 10 атракції Світу, пов'язані із утвореннями докембрію та палеозою і виробленими у них геоморфологічними формами.

Друга частина присвячена вивченню найбільш визначних природничотуристичних атракції Світу, пов'язаних із утвореннями мезозою і кайозою і вироблених у них геоморфологічних формах. Особливий наголос надається природничотуристичним атракціям, пов'язаними із антропогеновими утвореннями, що несуть відомості про розвиток людини та її матеріальної культури, або ж про короткотривалу циклічність кліматичних змін (можливе використання у палеогеографічному прогнозуванні). Важливою складовою є вивчення закономірностей розміщення природничотуристичних атракцій у залежності від геоморфологічної будови територій.

Навчальна дисципліна «Природничотуристичні атракції Світу» є однією із складових комплексної підготовки освітньо-професійної програми «Геоморфологія та природничий туризм» спеціальності 106-«Географія».

4. Завдання (навчальні цілі) – вивчення дисципліни спрямовано на набуття студентами необхідних знань про критерії визначення, типізацію і класифікацію природничотуристичних атракцій та закономірності їхнього розташування у різних за своїм палеогеографічним розвитком частинах материків (ЗК 6, ФК 2). У навчальні цілі дисципліни входять наступні:

- ознайомити із розробленим у Світі та в Україні понятійним апаратом визначення геоморфологічних пам'яток, зокрема, як природничотуристичних атракцій (ФК 2);
- вміти типізувати і класифікувати природничотуристичні атракції, розташовані у межах геологічних і географічних регіонів; визначати найбільш значущі ознаки серед показників комплексних геоморфологічних пам'яток (ФК 7);
- ознайомити (зокрема, шляхом виконання самостійного збору інформації) із найбільш визначними природничотуристичними атракціями Світу (ЗК 6, ЗК 9, ФК 6);
- вміти аналізувати розташування різних типів природничотуристичних атракцій в залежності від геологічної будови і палеогеографічного розвитку територій (ФК 7).

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Понятійний апарат, принципи та підходи до визначення геоморфологічних пам'яток та їхньої атрактивності. Критерії виділення геоморфологічних пам'яток різного рангу природничої атрактивності.	<i>лекції, семінарські заняття, самостійна робота</i>	<i>опитування у тестовій та письмовій формі, іспит</i>	<i>до 7%</i>
1.2	Типізацію і класифікацію геоморфологічних пам'яток як природничотуристичних атракцій			<i>до 7%</i>
1.3	Основні природничотуристичні атракції Світу, утворені у відкладах докембрію та пов'язаних із ними геоморфологічних формах			<i>до 5%</i>
1.4	Основні природничотуристичні атракції Світу, утворені у відкладах палеозою і мезозою та пов'язаних із ними геоморфологічних формах			<i>до 10%</i>
1.5	Основні природничотуристичні атракції Світу, утворені у відкладах кайнозою та пов'язаних із ними геоморфологічних формах			<i>до 10%</i>
1.6	Закономірності розташування природничотуристичних атракцій у залежності від особливостей геологічної будови та географічного розвитку територій			<i>до 7%</i>
2.1	Вміти типізувати і класифікувати природничотуристичні атракції, розташовані у межах різних геологічних і географічних регіонів;	<i>лекції, семінарські заняття, самостійна робота</i>	<i>опитування у тестовій та письмовій формі; виконання семінарських та самостійних завдань, іспит</i>	<i>до 10%</i>
2.2	Визначати найбільш значущі ознаки для природничотуристичної атрактивності серед показників комплексних геоморфологічних пам'яток;			<i>до 10%</i>
2.3	Вміти аналізувати розташування різних типів природничотуристичних атракцій у залежності від геологічної будови і палеогеографічного розвитку територій ;			<i>до 10%</i>
2.4	Вміти аналізувати міжнародний досвід щодо виділення ознак, необхідних для внесення геоморфологічної пам'ятки до бази Геологічної спадщини Світу			<i>до 10%</i>

7. Схема формування оцінки: рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами опитування, написання модульних контрольних робіт (МКР), виконання семінарських завдань та складання іспиту.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

1. результати навчання – **1 (знання РН 1.1-1.6)** – до 46%;
2. результати навчання – **2 (вміння РН 2.1-2.2)** - до 40%;
3. результати навчання – **3 (комунікація)** - до 7%
4. результати навчання – **4 (автономність та відповідальність)** - до 7%

7.1. Форми оцінювання студентів:

У курсі передбачено 2 змістовні модулі (ЗМ). Заняття проводять у вигляді лекцій та семінарських занять. Завершується дисципліна іспитом.

- **семестрове оцінювання:** кількість балів, що студент отримує протягом семестру є сумою балів, що були отримані при оцінюванні підготовки семінарських завдань, опитування та написання модульних контрольних робіт.

Оцінювання за формами контролю:

	ЗМ1		ЗМ2	
	Min. – 18 балів	Max. – 30 балів	Min. – 18 балів	Max. – 30 балів
Опитування	«1» x 4 = 4	«2» x 3 = 6	«1» x 4 = 4	«2» x 3 = 6
Практичні роботи	«2» x 3 = 6	«4» x 3 = 12	«2» x 3 = 6	«4» x 3 = 12
Модульна контрольна робота	«8» x 1 = 8	«12» x 1 = 12	«8» x 1 = 8	«12» x 1 = 12
«1» – мінімальна/максимальна оцінку, яку може отримати студент. 1 – мінімальна/максимальна залікова кількість робіт чи завдань				

- **умови допуску до іспиту:** рекомендований мінімум для допуску – 36 балів. Для студентів, які набрали сумарно менше 36 балів (*рекомендований мінімум*) обов'язковою умовою для отримання допуску до іспиту є написання рефератів по питанням пропущених чи недостатньо засвоєних тем.

- **підсумкове оцінювання у формі іспиту проводиться в письмовому форматі.** Максимальна кількість балів на іспиті – 40 балів, мінімальна кількість балів, що додаються до семестрових – 24.

При простому розрахунку отримаємо:

	Змістовий модуль1	Змістовий модуль2	Іспит	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	18	18	24	60
Максимум	30	30	40	100

Загалом, формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка», введеного в дію наказом № 716-32 від 31 серпня 2018 року.

7.2. Організація оцінювання: опитування у тестовій або письмовій формі проводиться після завершення викладання кожної теми. Практичні роботи захищаються по виконанню, відповідно до графіка проведення практичних занять.

Модульні контрольні роботи проводяться у тестовій формі. Студенти, які отримали за МКР меншу за мінімально передбачену кількість балів, перескладають її.

Шкала відповідності

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗАНЯТЬ

№	Назва	Кількість годин		
		лекції	практичні	с/р
Частина 1. Принципи визначення атрактивності геоморфологічних пам'яток, їхня типізація і класифікація. Природничотуристичні атракції, утворені у відкладах докембрію та палеозою і пов'язаних із ними геоморфологічних пам'ятках.				
1.	Принципи та підходи до визначення геоморфологічних пам'яток та їхньої атрактивності. Критерії виділення геоморфологічних пам'яток різного рангу.	2	1	6
2.	Типізація і класифікація геоморфологічних пам'яток як природничотуристичних атракцій.	2	2	8
3.	Природничотуристичні атракції Світу, утворені у відкладах (і відслоненнях) докембрію та пов'язаних із ними геоморфологічними пам'ятками	4	1	8
4.	Природничотуристичні атракції Світу, утворені у відкладах (і відслоненнях) раннього палеозою та пов'язаних із ними геоморфологічними пам'ятками	3	1	8
5.	Природничотуристичні атракції Світу, утворені у відкладах (і відслоненнях) пізнього палеозою та пов'язаних із ними геоморфологічними пам'ятками	3	1	8
Модульна контрольна робота № 1			1	
Частина 2. Природничотуристичні атракції, утворені у відкладах мезозою та кайнозою і пов'язаних із ними геоморфологічних пам'яток. Закономірності розташування природничотуристичних атракцій у зв'язку із геологічною та геоморфологічною будовою територій				
6.	Природничотуристичні атракції Світу, утворені у відкладах (і відслоненнях) мезозою та пов'язаних із ними геоморфологічними пам'ятках	4	1	8
7.	Природничотуристичні атракції Світу, утворені у відкладах (і відслоненнях) палеогену та пов'язаних із ними геоморфологічними пам'ятках	2	1	8
8.	Природничотуристичні атракції Світу, утворені у відкладах (і відслоненнях) неогену та пов'язаних із ними геоморфологічними пам'ятках	2	1	8
9.	Природничотуристичні атракції Світу, утворені у відкладах (і відслоненнях) антропогену та пов'язаних із ними геоморфологічними пам'ятках	2	2	8
10.	Закономірності розташування природничотуристичних атракцій у зв'язку із геологічною та геоморфологічною будовою територій	4	1	8
Модульна контрольна робота №			1	

	ВСЬОГО	28	14	78
--	---------------	-----------	-----------	-----------

Загальний обсяг 120 год., в тому числі:

Лекцій – **28 год.**

Семінарські заняття – **14 год.**

Самостійна робота – **78 год.**

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

Основні (базові):

- Адаменко О., Карпаш О., Зорін Д. та ін.* Старуня: парк льодовикового періоду. Івано-Франківськ, ІФНТУНГ, 2017. – 210 с.
- Геологические памятники Украины /* Коротенко Н.Е., Щирица А.С., Каневский А.Я. и др., 1987. – 155 с.
- Геологічні пам'ятки України /* Під ред. Гурского Д.С., Калініна Д.В. К.: Державна геологічна служба України, т. 1, 2006. – 320 с.; т. 2, 2007 – 320 с.; т. 3, 2009. – 200 с.; т. 4, 2011. – 280 с.
- Гожик П.Ф., Лаврушин Ю.А., Чугунный Ю.Г.* Гляциодислокации горы Пивихи. – М., Изд-во АН СССР, 1976. – 40 с.
- Гриценко В.П., Ищенко А.А., Русько Ю.А., Шевченко В.І.* Геологічні пам'ятки природи України: проблеми вивчення, збереження та раціонального використання. – К.: ЦНПМ НАНУ, 1995. – 61 с.
- Зінько Ю., Гнатюк Р., Шевчук О., Іваник М.* Методичні засади типізації перспективних геотуристичних об'єктів і територій (на прикладі Західної України) / Геотуризм: практика і досвід. Львів. 2020. – С. 7-12.
- Зінько Ю.В., Іваник М.Б., Шевчук О.М.* Європейський досвід розвитку геотуризму / Географія та туризм, – С. 13-23.
- Проблеми охорони геологічної спадщини /* Уїмблдон В.А.П., Герасименко Н.П., Іщенко А.А. та ін. К.: «Карбон», 1999. – 130 с.
- America's Geological Heritage. An invitation to a Leadership.* National Park Service, Denver, 2015. – 61 p.
- European Geoparks (Zouros N., Ed.).* UNESCO and European Geoparks Network. Digne les Baines. – 165 p.
- Fox A.* National parks of Australia. New Holland Publishers: Sydney, London, Capetown. 2001. – 176 p.
- From Geoheritage to Geoparks and Geotourism. Case studies from Africa and beyond /* Eds. Eger F.T. Springer Nature Switzerland, 2015. – 285 p.
- Geoparks in China /* Zhizhong Z. Xun Z. Changxing L., Xiaohong Y., Xiaoning C. Springer 2015. – 270 p.
- Geoheritage.* ProGeo Research Journal (Ed. K. Page). <https://www.springer.com/journal/12371>
- Geoheritage, Geoparks and Geotourism /* Eds. Eger F.T., Bobrovsky P. T., Matrinez-Frias J. Springer Nature Switzerland, 2020. – 170 p.
- Geotourism /* R. K.Dowling and D. Newsome (Eds.). – Elsevier Ltd., 2006. – 260 p.
- Zouros N. C.* European Geoparks Network: transnational collaboration on Earth Heritage protection, geotourism and local development // Geotourystyka, 2008, 1 (12), p.3-22.
- UNESCO Global Geoparks /* United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. https://en.wikipedia.org/wiki/UNESCO_Global_Geoparks
- List of UNESCO Global Geoparks (UGGp)* <http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/environment/earth-sciences/unesco-global-geoparks/list-of-unesco-global-geoparks/>

б) додаткова:

Бортник С., Герасименко Н., Уімблдон В. Застосування класифікації геосайтів України у геотуристичній освіті. / Геотуризм: практика і досвід. Львів. 2018. – С. 211-214.

Герасименко Н.П., Бортник С.Ю., Погорільчук Н.М., Ковтонюк О.В. Науковий потенціал геоархеологічних пам'яток пізнього палеоліту для розвитку природопізнавального туризму в Україні / Геотуризм: практика і досвід. Львів. 2020. – С. 21-23.

Дорошкевич С.П. Природа Середнього Побужжя у плейстоцені за даними вивчення викопних ґрунтів.- К.: Наукова думка, 2018. –173 с.

Манюк В.В., Манюк Вад. В. Пам'ятки природи Дніпропетровської області. Дніпропетровськ: Роял Принт, 2011. – 60 с.

Тузяк Я., Бакаєва С. Геотуристичний потенціал геологічних границь / Геотуризм: практика і досвід. Львів. 2018. – С. 36-39.

Haesaerts P., Damblon F., Gerasimenko N., Spagna P. & Pirson S. The Late Pleistocene loess-palaeosol sequence of Middle Belgium. *Quaternary International*, 2016, 411, p. 25-43.

Lanczont M., Madeyska T., Bogucki A. et al. Paleolityczna ekumena strefy pery- i metakarpatckiey Lublin, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Sklodowskiej, 2015. – 971 p.

Spanish geological frameworks and GEOSITES. An approach to Spanish geological heritage of international relevance. Á. García-Cortés (Ed.) Instituto Geológico y Minero de España. Madrid, 2009. – 250 p.

Veres D., Tesca V., Gerasimenko N., Zeeden C., Hambach U. & Timar-Gabor A., 2018. Short-term soil formation events in last glacial east European loess. *Quaternary Science Reviews*, 15, p. 34-51.

Wimbledon W.A.P., Ishchenko A.A., Gerasimenko N.P. et al. A first attempt at a GEOSITES framework for Europe - an IUGS initiative to support recognition of world heritage and European geodiversity. *Geologica Balcanica*, 1999, 28, P. 3-32.

Zagorchev I.S. Geological Heritage of the Balkan Peninsula: geological setting (an overview) // *Geologica Balcanica* 1996, 26, 1, P. 1-9.

Geoheritage and the UK's top geological sites: <https://www.geolsoc.org.uk/PodcastGeoheritage> Website; *Geologic Wonders - Geology* (U.S. National Park Service)

Website: LibGuides: *Geology of National Parks*.